

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM

**Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 και
οι Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τουρισμό**

Γρηγόρης Θ. Παπανίκος

Μελέτες: 5

Αθήνα 1999

Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) ιδρύθηκε το 1996 με πρωτοβουλία των επιχειρηματικών φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού, και με συμπαράσταση προσωπικοτήτων της οικονομικής ζωής και του πνευματικού κόσμου της χώρας.

Βασικός καταστατικός σκοπός του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων είναι η εκπόνηση επιστημονικώς θεμελιωμένων μελετών, αναφερομένων στα προβλήματα της τουριστικής οικονομίας και γενικότερα της ελληνικής οικονομίας. Πρόκειται ουσιαστικώς για μελέτες εφαρμοσμένης έρευνας που έχουν επιδίωξη την διατύπωση προτάσεων, δυνητικώς χρησίμων, για την διαμόρφωση πολιτικών προαγωγικών του τουρισμού και της οικονομίας.

Η εξασφάλιση διατηρήσιμης μακροπρόθεσμης αναπτύξεως της τουριστικής βιομηχανίας, δηλ. υγιούς αναπτύξεως που τείνει να μεγιστοποιεί μακροπροθέσμως τις ωφέλειες για το κοινωνικό σύνολο, προϋποθέτει προγραμματισμένη δράση, συνειδητές επιδιώξεις από πλευράς πολιτείας και καθορισμό τουριστικών προτύπων υποταγμένων στις αναπτυξιακές επιλογές. Με την σειρά της η προγραμματισμένη δράση, η ένταξη με άλλα λόγια των κρατικών και ιδιωτικών πρωτοβουλιών σε συγκεκριμένο, συνειδητά επιλεγμένο πλαίσιο πολιτικής, σε συγκεκριμένη εικόνα μέλλοντος για την τουριστική βιομηχανία, απαιτεί όχι μόνο φαντασία και οραματισμό, αλλά και γνώση, η οποία με την σειρά της προϋποθέτει συνεχή και σοβαρή μελέτη όλων των διαστάσεων του προβλήματος που συνοπτικώς ονομάζομε: τουριστική ανάπτυξη.

Ίσως να εμπεριέχει στοιχεία υπερβολής, αλλά εμπεριέχει και στοιχεία αληθείας, ο ισχυρισμός ότι η ήκιστα ικανοποιητική κατάσταση, που παρατηρείται στον κλάδο του τουρισμού, από όποια οπτική γωνία και αν τον θεωρήσομε, δεν είναι άσχετη με την απουσία επαρκών βασικών μελετών. Ο έγκαιρος εντοπισμός των προβλημάτων, η οριοθέτηση ενδεχομένων παθογενών καταστάσεων όχι μόνο θα είχε υποκινήσει το ενδιαφέρον της πολιτείας για την αντιμετώπισή τους, αλλά και την στάση και τις ενέργειες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας θα είχε επηρεάσει θετικώς. Πιστεύομε, ότι τα συμπεράσματα από την μελέτη σοβαρών προβλημάτων, όπως είναι η απασχόληση του εργατικού δυναμικού, το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών, η μακροχρόνια βιωσιμότητα του κλάδου και η διατήρηση αφθόρου του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, μπορούν να παράσχουν επαρκώς ισχυρούς ερεθισμούς για έγκαιρη και ορθή ενεργοποίηση των φορέων άσκησης της οικονομικής πολιτικής.

Εν όψει των ανωτέρω και των καταστατικών προβλέψεων του ΙΤΕΠ, το πεδίο εντός του οποίου θα κινηθεί η ερευνητική προσπάθεια του Ινστιτούτου είναι αρκετά ευρύ. Προβλήματα, όπως η ανάδειξη του τουριστικού πλούτου της χώρας, η γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, η άμβλυνση της εποχικότητας,

ο λειτουργικός προσδιορισμός των ορίων αρίστης σωρεύσεως τουριστικών δραστηριοτήτων στον χώρο κ.ο.κ., αλλά και η μελέτη προβλημάτων υποδομής, ανήκουν, εμπίπτουν στα ερευνητικά ενδιαφέροντα του Ινστιτούτου. Στο πεδίο ερευνητικού ενδιαφέροντος του Ινστιτούτου εμπίπτουν, επίσης, και προβλήματα που, ενώ φέρουν τον μανδύα του βραχυπροθέσμου, συνεπάγονται πολλάκις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις απροσδιορίστου μεγέθους.

Εκφράζεται η αισιόδοξη πρόβλεψη, ότι η ίδρυση και λειτουργία του Ινστιτούτου θα αποδειχθεί εξόχως δημιουργική πρωτοβουλία όχι μόνο ένεκα της συμβολής του στην κατανόηση των προβλημάτων του τουριστικού τομέα, αλλά και ένεκα της γενικότερης ερευνητικής εμπλοκής του στα καίρια προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Ι.Τ.Ε.Π.	11
Πρόλογος Συγγραφέα	13
Σύνοψη	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ολυμπιακοί Αγώνες και Οικονομία	
1.1.- Εισαγωγή	25
1.2.- Οικονομικές Επιπτώσεις	25
1.3.- Τουριστικές Επιπτώσεις	28
1.4.- Ανάγκες σε Καταλύματα	30
1.5.- Συμπεράσματα	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η Εμπειρία των Άλλων Πόλεων	
2.1.- Εισαγωγή	37
2.2.- Ανάθεση και Σκοποί των Ολυμπιακών Αγώνων	39
2.3.- Σίδνεϋ	40
2.4.- Βαρκελώνη	45
2.5.- Ατλάντα και Λος Άντζελες	48
2.6.- Άλλες Πόλεις	49
2.7.- Συμπεράσματα και Επιπτώσεις για την Αθήνα του 2004	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Διεθνής Τουριστική Ζήτηση	
3.1.- Εισαγωγή	55
3.2.- Υποθέσεις και Σενάρια για την Τουριστική Ζήτηση	55
3.3.- Πρόβλεψη της Τουριστικής Ζήτησης χωρίς τους Ολυμπιακούς Αγώνες	59
3.4.- Στρατηγικές Τουριστικής Αξιοποίησης των Αγώνων	64
3.5.- Εκτίμηση της Άμεσης Ζήτησης	67
3.6.- Παρακινούμενη Ζήτηση	69
3.7.- Συμπεράσματα	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Προσφορά Καταλυμάτων

4.1.- Εισαγωγή	79
4.2.- Υποδομή Καταλυμάτων	79
4.3.- Υποδομή Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων κατά Κατηγορίες	85
4.4.- Εκτίμηση της Αναμενόμενης Υποδομής	89
4.5.- Συμπεράσματα	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Εκτίμηση της Αναγκαίας Πρόσθετης Υποδομής Καταλυμάτων

5.1.- Εισαγωγή	97
5.2.- Ανάγκες Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων στη Διάρκεια των Αγώνων	97
5.3.- Μακροχρόνιες Ανάγκες σε Καταλύματα	99
5.4.- Διάρθρωση και Διαχείριση των Αναγκών σε Καταλύματα	101
5.5.- Συμπεράσματα	103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Εκτίμηση των Συνολικών Οικονομικών Επιπτώσεων

6.1.- Εισαγωγή	107
6.2.- Ολυμπιακά Έργα	108
6.3.- Χρηματικές Εισροές από Αλλοδαπούς Τουρίστες	109
6.4.- Προϋπολογισμός των Αγώνων	110
6.5.- Εκτίμηση των Οικονομικών Επιπτώσεων	112
6.6.- Συμπεράσματα	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Γενικά Συμπεράσματα 117**ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ** 121

ΠΙΝΑΚΕΣ

1.1. Χρονοδιάγραμμα Άμεσων Επιπτώσεων των Ολυμπιακών Αγώνων	27
1.2. Συνολικό Σχέδιο Καταλυμάτων για την ΑΘΗΝΑ 2004	30
2.1. Ανάθεση και Τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων, 1956-2004	40
2.2. Επισκέπτες-Θεατές των Ολυμπιακών Αγώνων του 2000 στο Σίδνεϋ κατά Περιοχή Προέλευσης (Εκτιμήσεις)	42
2.3. Επισκέπτες στην Αυστραλία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, 1994-1999	42
2.4. Αναμενόμενοι Επισκέπτες στην Αυστραλία το 2000	43
2.5. Παρακινούμενη Άφιξη Τουριστών στην Αυστραλία λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων, 1994-2000	44
2.6. Τουριστική Ζήτηση της Βαρκελώνης, 1990-1997	47
2.7. Τουρίστες της Βαρκελώνης κατά Περιοχή Προέλευσης, 1990-1997 (%)	47
2.8. Ξενοδοχειακή Υποδομή της Βαρκελώνης, 1990-1997	48
3.1. Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών, 1980-1997	61
3.2. Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών Τουριστών, 1980-1997	62
3.3. Αφίξεις Αλλοδαπών Επισκεπτών λόγω των Αγώνων, 1998-2003	68
3.4. Αφίξεις Αλλοδαπών Επισκεπτών για τους Αγώνες (2004)	68
3.5. Παρακινούμενες και Συνολικές Αφίξεις Αλλοδαπών Επισκεπτών, 1998-2011 (1ο Σενάριο)	70
3.6. Παρακινούμενες και Συνολικές Αφίξεις Αλλοδαπών Επισκεπτών, 1998-2011 (2ο Σενάριο)	71
3.7. Παρακινούμενες και Συνολικές Αφίξεις Αλλοδαπών Επισκεπτών, 1998-2011 (3ο Σενάριο)	72
3.8. Συγκριτικά Περιγραφικά Στατιστικά Στοιχεία των Σεναρίων Αφίξεων, 1998-2011	73
3.9. Συγκριτικά Περιγραφικά Στατιστικά Στοιχεία των Σεναρίων Αφίξεων στην Αττική, 1998-2011	75
4.1. Μονάδες Καταλυμάτων, 1981-1997	80
4.2. Δωμάτια Καταλυμάτων, 1981-1997	82
4.3. Κλίνες Καταλυμάτων, 1981-1997	83
4.4. Ξενοδοχειακή Υποδομή του Νομού Αττικής, 1981-1997 (Μονάδες, Δωμάτια, Κλίνες)	85
4.5. Μονάδες Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων Αττικής, 1981-1997	87
4.6. Δωμάτια Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων Αττικής, 1981-1997	88

4.7. Κλίνες Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων Αττικής, 1981-1997	88
5.1. Ανάγκες Καταλυμάτων κατά τη Διάρκεια των Αγώνων (2004)	98
5.2. Αναμενόμενα Καταλύματα κατά τη Διάρκεια των Αγώνων (2004)	99
5.3. Ανάγκες Καταλυμάτων στο Σύνολο Χώρας, 1998-2011	100
5.4. Ανάγκες Καταλυμάτων Αττικής, 1998-2011	101
6.1. Ολυμπιακά έργα	109
6.2. Δαπάνες Αλλοδαπών Επισκεπτών, 1998-2011	110
6.3. Προϋπολογισμός Εσόδων Διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων	111
6.4. Προϋπολογισμός Εξόδων Διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων	111
6.5. Επίπτωση στο σύνολο της Οικονομικής Δραστηριότητας, 1998-2011	112

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

3.1. Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών, 1951-1997	59
3.2. Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών Τουριστών, 1951-1997	60
3.3. Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις στο Νομό Αττικής, 1980-1997 (% στο σύνολο της Χώρας)	62
3.4. Προβλέψεις Αφίξεων Ελλάδος χωρίς τους Ολυμπιακούς Αγώνες, 1980-2011	63
3.5. Προβλέψεις Αφίξεων Αττικής χωρίς τους Ολυμπιακούς Αγώνες, 1980-2011	64
3.6. Συστατικά Στοιχεία του Συστήματος Μάρκετινγκ των Ολυμπιακών Αγώνων	65
3.7. Σύγκριση Σεναρίων Παρακινούμενης Ζήτησης	73
4.1. Υποδομή Καταλυμάτων στην Αττική, 1981-1997 (Ποσοστό επί του συνόλου της Χώρας)	84
4.2. Υποδομή Καταλυμάτων στην Ευρύτερη Περιοχή της Αττικής, 1981-1998 (Ποσοστό επί του συνόλου της Χώρας)	84
4.3. Υποδομή Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων στην Αττική, 1981-1997 (% επί του συνόλου των Καταλυμάτων της Αττικής)	86
4.4. Πρόβλεψη Κλινών Καταλυμάτων στην Αττική, 1981-2011	90
4.5. Πρόβλεψη Κλινών Καταλυμάτων στην Ελλάδα, 1961-2011	91
4.6. Πρόβλεψη Κλινών Καταλυμάτων στην Αττική, 1981-2011 (12% των Προβλέψεων στο Σύνολο της Χώρας)	92
4.7. Πρόβλεψη Κλινών Καταλυμάτων στην Αττική, 1981-2011 (Σενάριο Βαρκελώνης)	93

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Ι Τ Ε Π

Η ανάθεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα είναι δεδομένο ότι τόσο κατά τον χρόνο τελέσεώς των όσον και για ορισμένο διάστημα προ των αγώνων και, ιδίως, μετά τους αγώνες θα προκαλέσει έξαρση ζητήσεως κλινών στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας. Η έξαρση θα είναι ιδιαίτερος έντονη κατά το χρονικό διάστημα διεξαγωγής των αγώνων. Πρόκειται για ζήτηση, η οποία σε πολύ υψηλό ποσοστό είναι έκτακτης, παροδικής φύσεως. Πέραν του χαρακτηριστικού αυτού, της παροδικότητας, υπάρχει η τάση, όπως δείχνει η διεθνής εν προκειμένω εμπειρία, να υπερετιμάται η αναμενόμενη λόγω των αγώνων ζήτηση. Η αισιοδοξία αποτελεί χαρακτηριστικό εγγενές στην διαδικασία εκτιμήσεως της αναμενόμενης ζητήσεως σε τέτοιες συνθήκες.

Το παροδικό της ζητήσεως, αλλά και το ενδεχόμενο υπερεκτιμήσεως αυτής, συνιστούν παράγοντες που χρήζουν ιδιαίτερης μελέτης και προσοχής, διότι είναι πιθανόν να οδηγήσουν σε μόνιμη αύξηση της προσφοράς καταλυμάτων πολύ μεγαλύτερας από την πράγματι απαιτούμενη. Αυτό για λόγους προφανείς συνιστά σπατάλη κοινωνικών πόρων (δημιουργία αργούσας δυναμικότητας κλινών) αλλά και σοβαρή απειλή για την βιωσιμότητα του τοπικού ξενοδοχειακού δυναμικού.

Για το λόγο αυτό, το ΙΤΕΠ θεώρησε ότι όφειλε να προβεί σε διερεύνηση του θέματος, ώστε να φωτισθούν κατά τρόπο αντικειμενικό όλα τα ανακύπτοντα ζητήματα τόσο από την πλευρά της ζητήσεως όσο και από την πλευρά της προσφοράς κλινών. Σκοπός είναι η αποφυγή δημιουργίας τυχούσας πλεονάζουσας προσφοράς, αλλά και η διατύπωση ρεαλιστικών προτάσεων για την αντιμετώπιση της πιθανής ζητήσεως, ώστε από της πλευράς αυτής να προκύψει ωφέλεια για το διεθνές κύρος της χώρας και την ικανότητά της να αντιμετωπίζει επιτυχώς τέτοιες μείζονος σημασίας ευθύνες.

Είναι προφανές, ότι το αντικείμενο της μελέτης επελέγη να είναι στενό, αφιερωμένο αποκλειστικά στην ξενοδοχειακή υποδομή. Η επέκταση της μελέτης σε θέματα γενικών υποδομών και οργανωτικής φύσεως διαστάσεις, που άπτονται μιας επιτυχούς διεξαγωγής τέτοιων αγώνων, δεν ήταν, το γε νυν έχον, εφικτή από πλευράς ΙΤΕΠ.

Εκφράζεται η ελπίδα ότι τα συμπεράσματα της μελέτης θα αποδειχθούν χρήσιμα τόσο για τους φορείς της κυβερνητικής πολιτικής, όσο και για τους ιδιωτικούς φορείς προσφοράς των σχετικών καταλυματικής φύσεως υπηρεσιών.

Μάρτιος 1999

Παν. Γ. Παυλόπουλος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν το πιο σημαντικό αθλητικό γεγονός στον κόσμο. Η καλή προετοιμασία στην οργάνωση τέτοιων Αγώνων απαιτεί σημαντικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, αθλητικών και όχι μόνο, μεγάλες δαπάνες στην οργάνωση των Αγώνων και μεγάλη συμμετοχή των κατοίκων της πόλης που τους φιλοξενεί σε εθελοντική βάση. Αυτός είναι και ο λόγος που η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή αποφασίζει αρκετό χρόνο πριν την ανάθεση των Αγώνων σε μία συγκεκριμένη πόλη, συνήθως επτά χρόνια, για να δοθεί η δυνατότητα της καλύτερης δυνατής οργάνωσης.

Εκτός από το αθλητικό μέρος των Αγώνων, υπάρχουν σημαντικές κοινωνικές, πολιτιστικές, εθνικές και κυρίως οικονομικές επιπτώσεις οι οποίες θα πρέπει να συνεκτιμηθούν από την πόλη που θέτει υποψηφιότητα για την τέλεσή τους. Οι επιπτώσεις δεν είναι ανεξάρτητες από τις επιλογές που κάνουν τόσο η κυβέρνηση όσο και οι άμεσα εμπλεκόμενοι.

Η σημαντικότερη οικονομική επίπτωση των Αγώνων είναι η τουριστική. Μάλιστα, θεωρείται τόσο σημαντική που πολλές χώρες θεωρούν την Ολυμπιάδα μία μεγάλη ευκαιρία τουριστικής ανάπτυξης. Οι Αγώνες δίνουν μία ώθηση στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών με την προϋπόθεση ότι η προβολή που τυγχάνει η χώρα από τους Αγώνες αξιοποιείται κατά τον καλύτερο τρόπο μέσα από ένα καλά σχεδιασμένο στρατηγικό σχέδιο μάρκετινγκ.

Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι η εκτίμηση των επιπτώσεων των Ολυμπιακών Αγώνων στον ελληνικό τουρισμό, ιδιαιτέρως στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών για την περιοχή της Αττικής και για το σύνολο της χώρας. Η μελέτη οργάνωνεται σε επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται πολύ περιληπτικά η οικονομική πτυχή των Ολυμπιακών Αγώνων, με έμφαση στην τουριστική. Στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζεται και το μέρος του φακέλου της ελληνικής υποψηφιότητας που αφορά τις υποδομές καταλυμάτων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εμπειρία των άλλων πόλεων που οργάνωσαν Ολυμπιάδες στο δεύτερο μισό του παρόντος αιώνα. Έμφαση δίνεται στις Ολυμπιάδες του Σίδνεϋ το 2000 και της Βαρκελώνης το 1992. Η εμπειρία των δύο αυτών πόλεων μπορεί να φανεί χρήσιμη στην Αθήνα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται η πρόβλεψη για τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών. Σύμφωνα με το επικρατέστερο σενάριο, οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα προσθέσουν ετησίως 440 χιλιάδες αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στο σύνολο της χώρας. Όσον αφορά στην Αττική, πρόβλημα θα μπορούσε να δημιουργηθεί από τις αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών-θεατών στη διάρκεια των Αγώνων που μπορεί και πρέπει να αντιμετωπισθεί με προσωρινά καταλύματα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζονται οι υποδομές καταλυμάτων στην Αττική, στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και στο σύνολο της χώρας. Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται και η πρόβλεψη των αναμενόμενων κλινών, τόσο στην Αττική όσο και στο σύνολο της χώρας για την περίοδο 1998-2011.

Οι προβλέψεις των αφίξεων αλλοδαπών σε συνδυασμό με τις προβλέψεις των αναμενόμενων υποδομών καταλυμάτων δίνουν τις ανάγκες σε πρόσθετες υποδομές. Οι εκτιμήσεις αυτών των αναγκών παρουσιάζονται στο πέμπτο κεφάλαιο. Το βασικό συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι θα υπάρξει επάρκεια καταλυμάτων, τόσο στη διάρκεια των Αγώνων όσο και για την ικανοποίηση της μακροχρόνιας ζήτησης καταλυμάτων.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, εκτός από τις τουριστικές επιπτώσεις, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και στην απασχόληση. Οι εκτιμήσεις αυτών των επιπτώσεων παρουσιάζονται στο έκτο κεφάλαιο της μελέτης.

Τα γενικά συμπεράσματα της μελέτης δίνονται στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο. Στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζονται και οι περιορισμοί (προβλήματα) της μελέτης που οριοθετούν το πλαίσιο ερμηνείας των αποτελεσμάτων.

Η παρούσα μελέτη χρηματοδοτήθηκε από το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ). Η εκπόνηση της μελέτης έγινε από το Αθηναϊκό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας (ΑΘ.ΙΝ.Ε.Ε.) Ο συγγραφέας ευχαριστεί τον καθηγητή Παναγιώτη Γ. Παυλόπουλο, Γενικό Διευθυντή του ΙΤΕΠ, για τη συνεισφορά του στο σχεδιασμό και στη συνολική παρακολούθηση της μελέτης. Επίσης, χρήσιμες ήταν οι συζητήσεις με τα μέλη του Δ.Σ. της ΠΟΞ και το Διευθυντή της κ. Κυριάκο Ρεγγέ. Πολύτιμη ήταν η βοήθεια της κας Σοφίας Πανούση. Όσον αφορά στο Σίδνεϋ, πολύτιμες πληροφορίες για τη μελέτη προσέφεραν η κα Janet Cahill, από την Επιτροπή

Τουρισμού της Αυστραλίας (Australian Tourist Commission) και ο καθηγητής Laurence Chalip (Griffith University). Ο συγγραφέας θα ήθελε να ευχαριστήσει και τους καθηγητές Δημήτριο Γαργαλιάνο (Πανεπιστήμιο Θράκης) και Γιώργο Καρλή (Πανεπιστήμιο Ουτάβας) για τη βοήθειά τους. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από τον ΕΟΤ και την ΕΣΥΕ. Όσον αφορά στα στοιχεία χρήσιμες ήταν οι συζητήσεις που είχαμε με την κα Φλώρα Θιακού από τον ΕΟΤ και με την κα Γεωργία Φιλιππούλου από την ΕΣΥΕ. Τέλος, οι συνεργάτες του ΑΘΙΝΕΕ, Γεωργία Γιαννουλίδου και Ούρσουλα Παπαϊωάννου βοήθησαν στη συλλογή και στην επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, ενώ την επιμέλεια του κειμένου είχε η Στεφανία-Μαρίνα Γιαννακάκη.

Ο συγγραφέας φέρει την αποκλειστική ευθύνη τόσο για την προσέγγιση που ακολουθήθηκε όσο και για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων.

Γρηγόρης Θ. Παπανίκος
Πρόεδρος
Αθηναϊκού Ινστιτούτου
Εκπαίδευσης και Έρευνας
(ΑΘ.ΙΝ.Ε.Ε.)

ΣΥΝΟΨΗ

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι ένα ειδικό αθλητικό γεγονός, το μεγαλύτερο στον κόσμο, το οποίο από τουριστικής πλευράς αποτελεί πρόκληση για την χώρα υποδοχής. Δεν είναι δε λίγες οι περιπτώσεις που ο βασικός λόγος για τον οποίο μία πόλη-χώρα θέτει υποψηφιότητα για την τέλεση των Αγώνων είναι η τουριστική της ανάπτυξη. Είναι, λοιπόν, πάρα πολύ σημαντική η εξέταση των τουριστικών επιπτώσεων που θα έχει η τέλεση των Αγώνων του 2004 στην Αθήνα και σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Αντικειμενικός σκοπός της μελέτης είναι η εκτίμηση των επιπτώσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στον Ελληνικό Τουρισμό, με ιδιαίτερη έμφαση στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και ο σχεδιασμός των στρατηγικών προώθησης-προβολής που θα μεγιστοποιήσουν τα οφέλη για τον Ελληνικό Τουρισμό. Οι επιπτώσεις αυτές δεν περιορίζονται μόνο στο έτος που θα τελεσθούν οι αγώνες, αλλά εκτείνονται σε μια σχετικά μακρά χρονική περίοδο που ξεκινά σχεδόν από την ανάθεση των αγώνων και φθάνει μέχρι και επτά χρόνια μετά τους αγώνες (1998-2011).

Η εμπειρία των πόλεων που έχουν αναλάβει την διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων έχει δείξει ότι συνήθως υπερεκτιμώνται οι άμεσες τουριστικές επιδράσεις. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία πλεονάζουσας προσφοράς καταλυμάτων που συνεπάγεται σπατάλη πόρων για την κοινωνία και μείωση της απόδοσης του επενδύμενου κεφαλαίου για τον ιδιώτη τουριστικό επιχειρηματία.

Απαιτείται, όμως, ιδιαίτερη προσοχή, όταν μεταφέρεται η εμπειρία των άλλων πόλεων λόγω των σημαντικών ιδιαιτεροτήτων που χαρακτηρίζουν την κάθε περίπτωση. Για παράδειγμα, οι δύο πόλεις των ΗΠΑ, Ατλάντα και Λος Άντζελες, στηρίχτηκαν περισσότερο στον εσωτερικό τουρισμό, ο οποίος απεδείχθη και κατώτερος του αναμενόμενου. Όσον αφορά στην Αθήνα, οι δύο πόλεις η εμπειρία των οποίων θα μπορούσε κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να φανεί χρήσιμη, είναι το Σίδνεϋ και η Βαρκελώνη. Η μεν πρώτη διότι είναι η πιο πρόσφατη η δε δεύτερη διότι είναι Ευρωπαϊκή και με κάποια κοινά χαρακτηριστικά με την Αθήνα.

Η πιο σημαντική επίδραση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας είναι η αναμενόμενη αύξηση της άμεσης και παρακινούμενης διεθνούς τουριστικής ζήτησης. Η άμεση ζήτηση αποτελείται από όλους εκείνους που θα επισκεφθούν την Αθήνα αποκλειστικά για τους Αγώνες, είτε πριν από αυτούς, είτε στη διάρκεια των Αγώνων. Η παρακινούμενη ζήτηση αποτελείται από όλους τους επισκέπτες που θα έρθουν στην Ελλάδα λόγω της μεγάλης προβολής που θα τύχει η Αθήνα και η Ελλάδα από την τέλεση των Αγώνων.

Στον Πίνακα 1 δίνεται ο αριθμός της άμεσης ζήτησης. Πριν τους Αγώνες θα αφιχθούν στην Αττική 24 χιλιάδες αλλοδαποί επισκέπτες και στη διάρκεια των Αγώνων 87 χιλιάδες. Όσον αφορά στην παρακινούμενη άφιξη αλλοδαπών τουριστών στη διάρκεια των Αγώνων αυτές εκτιμώνται ότι θα ανέρχονται στις 60 χιλιάδες. Συνολικά δηλαδή θα επισκεφτούν την Αθήνα την περίοδο των Αγώνων 147 χιλιάδες αλλοδαποί επισκέπτες, οι οποίοι και θα πρέπει να φιλοξενηθούν σε κάθε είδους καταλύματα, συμπεριλαμβανομένου και του Ολυμπιακού Χωριού. Την περίοδο των Αγώνων η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών θα είναι είτε φίλαθλοι (50 χιλιάδες), είτε παρακινούμενοι επισκέπτες (60 χιλιάδες).

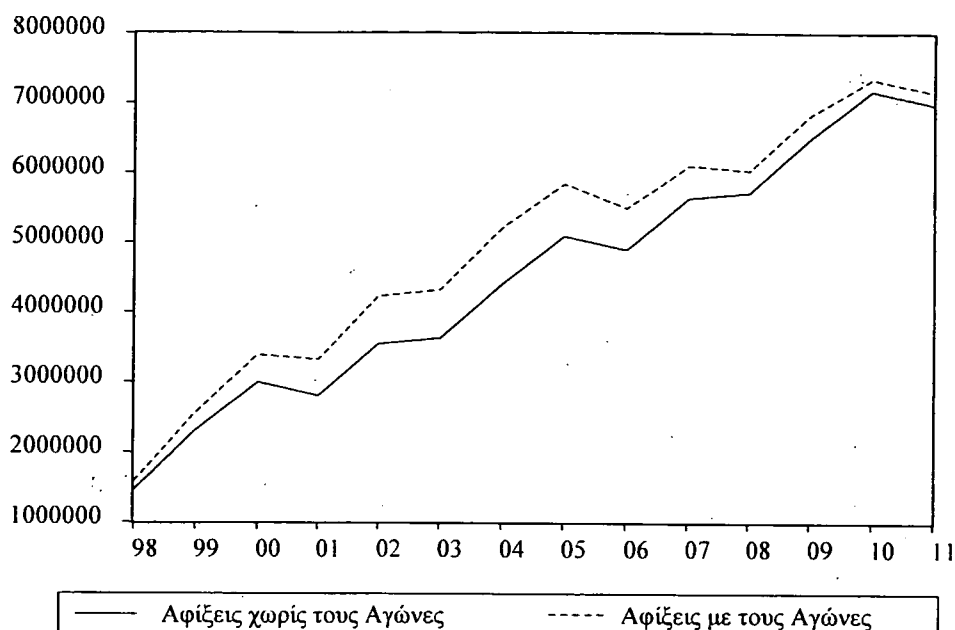
Πίνακας 1
Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών λόγω
των Ολυμπιακών Αγώνων

Χρονική Περίοδος	Αριθμός	Κατηγορία
Πριν τους Αγώνες (1998-2003)	24.000	Μέλη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, Διεθνών Ομοσπονδιών, Χορηγοί, Αθλητές, Θεατές
Κατά τη Διάρκεια των Αγώνων (Αύγουστος 2004)	87.000	Ολυμπιακή Οικογένεια, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Χορηγοί, Αθλητές, Επίσημοι και Θεατές
Μετά τους Αγώνες (2005-2011)	0	
Σύνολο	111.000	

Η πιο σημαντική κατηγορία αλλοδαπών επισκεπτών είναι οι παρακινούμενοι τουρίστες που θα έρθουν στην Ελλάδα για μία μακρά χρονική περίοδο, 1998-2011. Στο Διάγραμμα 1 δίνονται ο αριθμός των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών που θα έρχονταν στην Ελλάδα χωρίς τους Ολυμπιακούς Αγώνες (συνεχής γραμμή) και οι συνολικές αφίξεις λόγω των Αγώνων (διακεκομμένη γραμμή).

Διάγραμμα 1
Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών

Η διαφορά δίνει την αύξηση στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων. Το σύνολο των παρακινούμενων αλλοδαπών που θα επισκεφτούν την Ελλάδα την περίοδο 1998-2011 ανέρχεται στα 6 εκατομμύρια ή κατά μέσο όρο 440 χιλιάδες επιπλέον αλλοδαποί τουρίστες ετησίως.

Όπως είναι αναμενόμενο, οι Ολυμπιακοί Αγώνες δεν θα αφήσουν ανέπαφη την προσφορά των υποδομών καταλυμάτων. Οι προσδοκίες των επενδυτών θα οδηγήσουν σε μία αύξηση της προσφοράς. Σύμφωνα με το κεντρικό σενάριο, η πρόβλεψη της μελέτης είναι ότι η προσφορά καταλυμάτων θα αυξηθεί στην περιοχή της Αττικής από 70 χιλιάδες κλίνες το 1997 στις 85 χιλιάδες το 2004 και περίπου στις 100 χιλιάδες μέχρι το 2011. Οι κλίνες αυτές περιλαμβάνουν τόσο τις ξενοδοχειακές όσο και άλλες, μη ξενοδοχειακές κλίνες. Η αύξηση της αναμενόμενης προσφοράς συμπεριλαμβάνει και τις ήδη προγραμματισμένες κλίνες στο αεροδρόμιο των Σπάρτων και την επαναλειτουργία ξενοδοχείων που είχαν κλείσει.

Η διαφορά μεταξύ της αναμενόμενης προσέλευσης αλλοδαπών τουριστών και της αναμενόμενης αύξησης της υποδομής δίνει τις ανάγκες σε νέες πρόσθετες υποδομές καταλυμάτων. Δύο είναι τα βασικά ερωτήματα. Πρώτον, θα μπορέσει η Αθή-

να να ικανοποιήσει τη ζήτηση καταλυμάτων στη διάρκεια των Αγώνων; Δεύτερον, απαιτείται αύξηση της προσφοράς καταλυμάτων για να ικανοποιηθεί η επιπλέον ζήτηση στο σύνολο της χώρας και στην Αττική;

Ο Πίνακας 2 δίνει τις ανάγκες καταλυμάτων κατά τη διάρκεια των Αγώνων. Την περίοδο αυτή αναμένονται 147 χιλιάδες αλλοδαποί επισκέπτες, αλλά 128,5 χιλιάδες θα έχουν ανάγκη καταλύματος. Οι άλλοι θα φιλοξενηθούν στο Ολυμπιακό Χωριό (15 χιλιάδες), σε κατασκηνώσεις και φοιτητικές εστίες (4 χιλιάδες).

Πίνακας 2
Ανάγκες Καταλυμάτων κατά
τη Διάρκεια των Αγώνων (2004)

Κατηγορία Επισκεπτών	Αριθμός	Ανάγκες σε Καταλύματα
Ολυμπιακή Οικογένεια	6.500	6.500
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	12.000	8.000
Χορηγοί	4.000	4.000
Αθλητές / Επίσημοι	15.000	0
Θεατές	50.000	50.000
Παρακινούμενοι Τουρίστες	60.000	60.000
Σύνολο	147.000	128.500

Η προσφορά καταλυμάτων ανέρχεται σε 154,5 χιλιάδες κλίνες που συμπεριλαμβάνουν τις 85 χιλιάδες κλίνες της Αττικής, τις 39 χιλιάδες της ευρύτερης περιοχής, τις 5 χιλιάδες σε κρουαζιερόπλοια και τις 26 χιλιάδες κλίνες σε μη καταγεγραμμένα καταλύματα ιδιωτών, όπως διαμερίσματα και σπίτια.

Η σύγκριση της αναμενόμενης ζήτησης και προσφοράς οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν θα υπάρξει καμία ανάγκη νέων κλινών για την αντιμετώπιση της ζήτησης αιχμής στην Αττική την περίοδο των Αγώνων.

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τις εκτιμήσεις της μελέτης για τις μακροχρόνιες ανάγκες καταλυμάτων στην περιοχή της Αττικής και στο σύνολο της Ελλάδος. Από τις εκτιμήσεις της μελέτης προκύπτει το συμπέρασμα ότι η αναμενόμενη προσφορά καταλυμάτων επαρκεί για την ικανοποίηση της αναμενόμενης ζήτησης καταλυμάτων τόσο στην Αττική όσο και στην Ελλάδα. Αν υπάρχει κάποια ανάγκη αυτή αφορά το

2004, το έτος τέλεσης των Αγώνων, η οποία όμως θα πρέπει και μπορεί να αντιμετωπισθεί με προσωρινά καταλύματα. Το 2011, το τελευταίο έτος της ανάλυσης, οι ανάγκες σε κλίνες θα ανέρχονται σε 103 χιλιάδες για την Αττική ενώ η προσφορά θα ανέρχεται στις 100 χιλιάδες. Για το σύνολο της χώρας οι αντίστοιχοι αριθμοί είναι 858 και 834 χιλιάδες.

Μία από τις δεσμεύσεις της οργανώτριας πόλης είναι η διάθεση ξενοδοχειακών καταλυμάτων υψηλών κατηγοριών, πολυτελείας και πρώτης κατηγορίας, για τα μέλη της ΔΟΕ, τους χορηγούς και τους ανθρώπους των μέσων επικοινωνίας. Η Αττική, με την ευρύτερη περιοχή, μπορεί να ικανοποιήσει μία ζήτηση για τέτοιας κατηγορίας καταλύματα της τάξης των 15 χιλιάδων δωματίων. Απαραίτητη, όμως, προϋπόθεση είναι η σωστή διαχείριση των καταλυμάτων, ιδιαίτερος η έγκαιρη δέσμευσή τους για τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων.

Πίνακας 3
Ανάγκες Καταλυμάτων Αττικής και
Σύνολο Χώρας, 1998-2011
(χιλιάδες)

Έτος	Ζήτηση Αττικής	Προσφορά Αττικής	Ανάγκες σε Νέες Κλίνες Αττικής	Ζήτηση Ελλάδος	Προσφορά Ελλάδος	Ανάγκες σε Νέες Κλίνες Ελλάδος
1998	69	72	0	579	596	0
1999	75	74	1	628	613	15
2000	83	76	6	669	634	20
2001	82	78	0	666	652	0
2002	90	80	3	711	670	6
2003	95	82	3	716	687	0
2004	112	85	14	761	705	15
2005	116	87	2	792	725	11
2006	108	89	0	775	743	0
2007	113	91	0	805	761	0
2008	112	93	0	802	778	0
2009	107	95	0	842	796	0
2010	104	98	0	868	816	0
2011	103	100	0	858	834	0

Εκτός από τις τουριστικές επιδράσεις και φυσικά λόγω αυτών, οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα έχουν και άλλες, οικονομικές και μη οικονομικές, επιδράσεις. Οι Αγώνες θα επιταχύνουν το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας δημιουργώντας προσωρινές

και μόνιμες θέσεις εργασίας και αυξάνοντας την παραγωγικότητα όλων των συντελεστών της παραγωγής. Στον Πίνακα 4 δίνονται οι εκτιμήσεις για την επίπτωση στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και στην απασχόληση.

Πίνακας 4
Επίπτωση στο ΑΕΠ και
στην Απασχόληση, 1998-2011
(δισεκατομμύρια δραχμές)

Χρονική Περίοδος	ΑΕΠ (δισ. 1999)	Μέση Ετήσια Αύξηση στο ΑΕΠ (%)	Απασχόληση (χιλιάδες)
1998-2003	1.940	0,8	204
2004	770	2,0	81
2005-2011	1.515	0,6	160
Σύνολο	4.225	11,1	445

Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ την περίοδο πριν τους αγώνες θα είναι 0,8%, δημιουργώντας 204 χιλιάδες θέσεις εργασίας. Το 2004 ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης θα είναι 2%, δημιουργώντας 81 χιλιάδες θέσεις εργασίας. Μετά τους Αγώνες και μέχρι το 2011, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα είναι 0,6% ετησίως, δημιουργώντας 160 χιλιάδες θέσεις εργασίας για όλη την περίοδο των επτά ετών (2005-2011).